Indholdsfortegnelse

Kapitel 8: Nervesystemet

Kapitel 10: Arbejdsfysiologi

Kapitel 9: Muskler

Kapitel 1: Mikrobiologi **Kapitel 11: Doping** Kapitel 2: Lunger og blodkredsløb **Kapitel 12: Dyrefysiologi** Kapitel 3: Kost, fordøjelse og sundhed **Kapitel 4: Lever og nyrer Kapitel 5: Immunforsvaret Kapitel 6: Hormonsystemet** Kapitel 7: Sexologi

Mikrobiologi

1.5 Prioner **73**

Resume **75**

Indholdsfortegnelse KAPITEL 1

- 1.1 Indledning **10**
- 1.2 Prokaryoter **11**
 - 1.2.1 Generelt **11**
 - 1.2.2 Eubakterier 13
 - 1.2.3 Arkæer **17**
 - 1.2.4 Gavnlige bakterier 20
 - 1.2.5 Sygdomsfremkaldende bakterier 23
 - 1.2.6 Antibiotika 30
 - 1.2.7 Bakterievækst 33
 - 1.2.8 Bakterieoptælling 36
 - 1.2.9 Taxonomi **38**
- 1.3 Eukaryoter 41
 - 1.3.1 Generelt **41**
 - 1.3.2 Cellevæggen 42
 - 1.3.3 Cellemembranen 45
 - 1.3.4 Transport over cellemembranen 47
 - 1.3.5 Forskellige membranprocesser **51**
 - 1.3.6 Cellekernen **51**

- 1.3.7 Mitokondrier **51**
- 1.3.8 Grønkorn **53**
- 1.3.9 Ribosomer **54**
- 1.3.10 Det endoplasmatiske retikulum (E.R.) 55
- 1.3.11 Det sarkoplasmatiske retikulum (S.R.) 55
- 1.3.12 Golgikomplekset **56**
- 1.3.13 Lysosomer & vakuoler 56
- 1.3.14 Celleskelet **57**
- 1.3.15 Celledød **58**
- 1.3.16 Protister **58**
- 1.3.17 Svampe/mikrosvampe **61**
- 1.3.18 Taxonomi **62**
- 1.4 Vira **63**
 - 1.4.1 Generelt **63**
 - 1.4.2 DNA-vira **66**
 - 1.4.3 RNA-vira **66**
 - 1.4.4 Antiviral medicin 69
 - 1.4.5 Endogene vira **70**

Lunger og blodkredsløb

2.1 Generelt 78			
2.2 Åndedrættet 78			
2.2.1 Indånding og udånding 78			
2.2.2 Lungerumfang og lungeventilation 80			
2.3 Iltoptagelse 81			
2.3.1 Lungernes opbygning 81			

- 2.3.2 Gasudveksling af ilt 83 2.3.3 Iltens vej til cellerne 84
- 2.3.4 Transport og afgivelse af ilt 85 2.4 Kuldioxidafgivelse 88 2.4.1 Kuldioxidens vej ud af kroppen 88 2.4.2 Transport af kuldioxid i blodet 88 2.5 Blodets bestanddele 89 2.5.1 Røde blodlegemer og hæmatokrit 90
 - 2.5.2 Hvide blodlegemer og blodplader **92** 2.5.3 Plasma **92**
- 2.6 Sammenfatning på blodkredsløbet 93 2.7 Hjertet **96**

- 2.7.1 Hjertets eget kredsløb 96
- 2.7.2 Hjertets sammentrækning 97
- 2.7.3 Blodtryk **98**
- 2.7.4 Puls, slagvolumen og minutvolumen 101
- 2.7.5 EKG **104**
- 2.7.6 Hjerteklapper og hjertelyd **104**
- 2.8 Reguleringsmekanismer **106**
 - 2.8.1 Regulering af åndedrættet **106**
 - 2.8.2 Regulering af blodkredsløbet 108
- 2.9 Bjergbestigning 109
 - 2.9.1 Fysiske udfordringer i højden 109
 - 2.9.2 Fysiologiske ændringer **114**
 - 2.9.3 Højdesyge **119**
- 2.10 Dykning **120**
 - 2.10.1 Dybde og tryk **120**
 - 2.10.2 Fridykning **122**
 - 2.10.3 Dykning med komprimeret luft 124
- 2.11 Sygdomme i åndedrætssystemet **127**

- 2.11.1 Nikotin, CO og tjære 127
- 2.11.2 KOL **128**
- 2.11.3 Lungekræft **129**
- 2.11.4 Rygestop **130**
- 2.11.5 Specielle tilstande 130
- 2.12 Sygdomme i blodkredsløbet 131
 - 2.12.1 Hjertefejl **131**
 - 2.12.2 Åreforkalkning og blodpropper **134**
 - 2.12.3 Aneurismer **136**
 - 2.12.4 Åreknuder **136**
- 2.13 Førstehjælp **137**
- Resume 139

Forsidebilledet er venligst udlånt af Andy P. Monk.

- 3.1 Generelt **142**
- 3.2 Kostens sammensætning **142**
 - 3.2.1 Kulhydrat, fedt og protein 142
 - 3.2.2 Energibetragtninger **147**
 - 3.2.3 Mineraler **151**
 - 3.2.4 Vitaminer **153**
 - 3.2.5 Kostfibre **155**
 - 3.2.6 Kosttilskud **156**
 - 3.2.7 Væske **156**
 - 3.2.8 Alkohol **157**
 - 3.2.9 Kost og styrketræning **161**
 - 3.2.10 Kost og konditionstræning **163**
 - 3.2.11 Appetitregulering **165**
- 3.3 Fordøjelsen 166
 - 3.3.1 Transport af føden **167**
 - 3.3.2 Mundhulen **168**
 - 3.3.3 Mavesækken **169**
 - 3.3.4 Tolvfingertarmen **171**

- 3.3.5 Tyndtarmen **172**
- 3.3.6 Tyktarmen **175**
- 3.3.7 Endetarmen **177**
- 3.4 Sundhedsparametre **177**
 - 3.4.1 BMI **177**
 - 3.4.2 Fedtprocent **178**
 - 3.4.3 Talje-hofte-ratio **179**
 - 3.4.4 Taljeomkreds **180**
 - 3.4.5 Idealvægt **180**
 - 3.4.6 Kondital **181**
 - 3.4.7 Kolesterol og blodfedt **181**
 - 3.4.8 Blodtryk **182**
 - 3.4.9 Body age **183**
- 3.5 Sundhed og ernæring **183**
 - 3.5.1 Overvægt og fedme **183**
 - 3.5.2 Slankekure **187**
 - 3.5.3 Fedmeoperation 190
 - 3.5.4 Spiseforstyrrelser **191**

- 3.5.5 Vegetarer og veganere **192**
- 3.5.6 Raw-food og stenalderkost 193
- 3.5.7 Kulturelle vaner 193
- 3.5.8 Kvalme og opkast **194**
- 3.5.9 Laktoseintolerans 195
- 3.5.10 Diarre **196**
- 3.5.11 Light-produkter **197**
- 3.6 Sygdomme i fordøjelseskanalen 198
 - 3.6.1 Mavesår og mavekræft **198**
 - 3.6.2 Problemer i tyktarmen 199
 - 3.6.3 Kræft i tyktarmen og endetarmen 201
 - 3.6.4 Blindtarmsbetændelse 201
 - 3.6.5 Galdesten **202**
 - 3.6.6 Betændelse og kræft i bugspytkirtlen 202

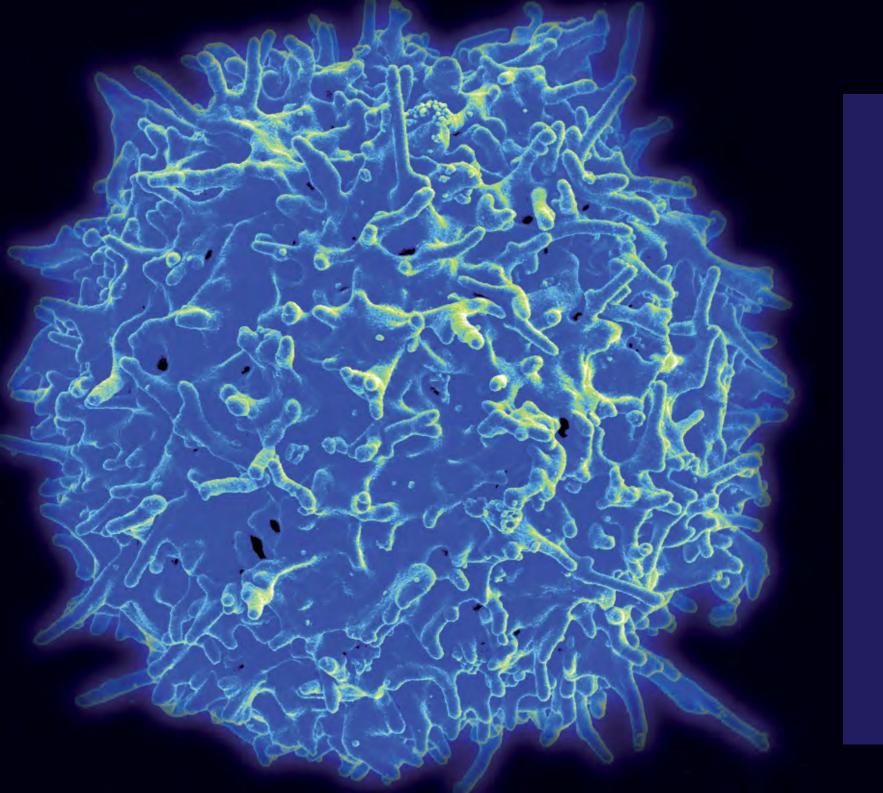

- 4.1 Generelt **207**
- 4.2 Leveren og dens funktioner 207
 - 4.2.1 Leverens galdeproduktion 208
 - 4.2.2 Leveren og blodsukkeret 210
 - 4.2.3 Leveren og fordøjelsen 212
 - 4.2.4 Leveren og blodet **213**
 - 4.2.5 Leveren og skadelige stoffer 214
 - 4.2.6 Leveren og urinstofdannelse 214
 - 4.2.7 Leversygdomme **215**
- 4.3 Nyrerne og deres funktioner 216
 - 4.3.1 Nyrernes opbygning og blodforsyning 216
 - 4.3.2 Nyrernes funktion 218
 - 4.3.3 Nyresygdomme og dialyse 220

Immunforsvaret

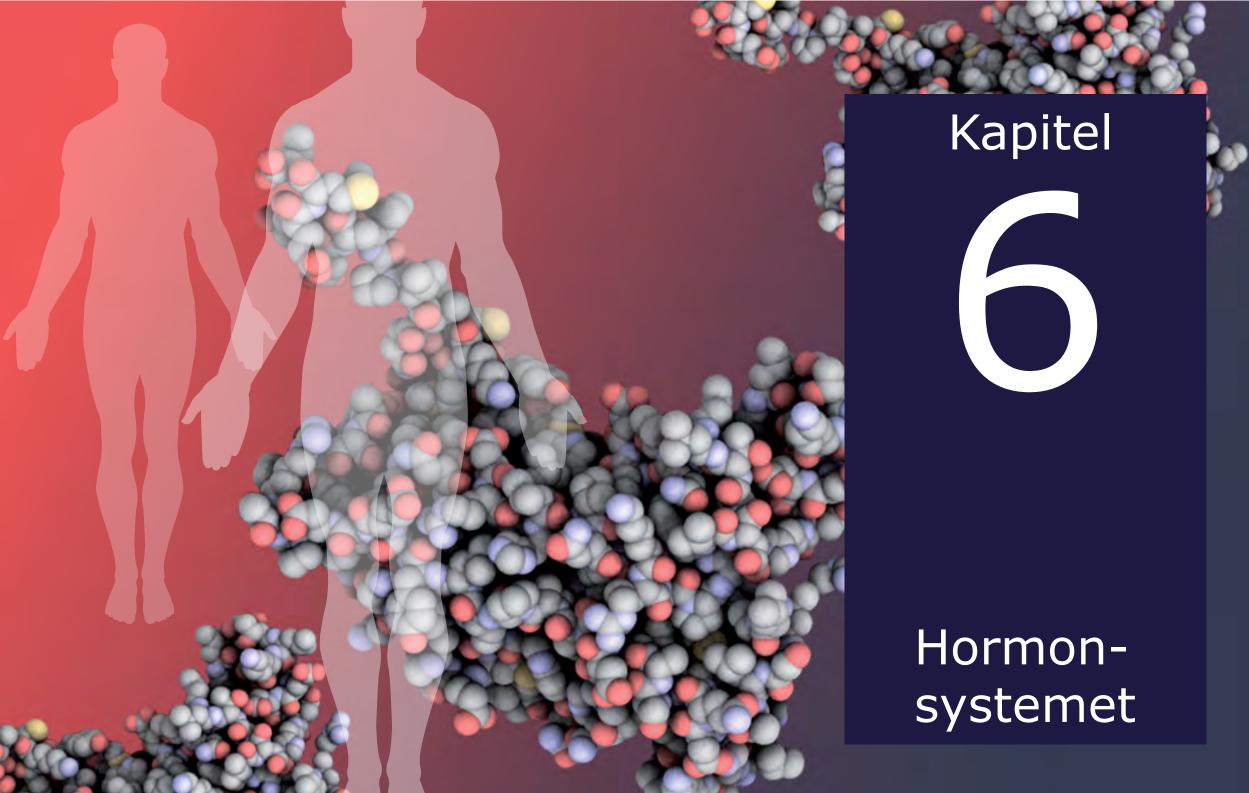

- 5.1 Generelt **225**
- 5.2 Det medfødte forsvar 227
 - 5.2.1 Det passive forsvar 227
 - 5.2.2 Det aktive forsvar 228
- 5.3 Det erhvervede forsvar 229
 - 5.3.1 Makrofager **230**
 - 5.3.2 T-lymfocytter **231**
 - 5.3.3 B-lymfocytter 234
 - 5.3.4 Antigener og antistoffer **235**
 - 5.3.5 Feber **240**
- 5.4 Immunforsvaret og sundhed **242**
 - 5.4.1 Særligt om virusinfektioner 242
 - 5.4.2 Særligt om bakterieinfektioner 243
 - 5.4.3 Andre infektioner 244
 - 5.4.4 Vaccinationer 245
 - 5.4.5 Serumbehandling 248
 - 5.4.6 Transplantationer 248
 - 5.4.7 Allergi **250**

- 5.4.8 Medfødte immundefekter 254
- 5.4.9 Erhvervet immundefekt (HIV) 254
- 5.4.10 Autoimmune sygdomme 255
- 5.4.11 Kostens betydning **256**
- 5.4.12 Kropstemperaturens betydning **257**
- 5.4.13 Alderens betydning **257**
- 5.4.14 Stress **258**
- 5.4.15 Omgivelsernes betydning **259**
- 5.4.16 Psykologiens betydning **260**
- 5.4.17 Partnervalg **261**

Resume 263

Forsidebilledet er venligst udlånt af National Institute of Allergy and Infectious Disease (NIAID). Billedet forestiller en T-lymfocyt.

6.1 Generelt **266**

6.2 Endokrine kirtler 267

6.2.1 Parakrine hormoner (lokalhormoner) 268

6.3 Typer af hormoner **269**

- 6.3.1 Hormoner hos mennesket 269
- 6.3.2 Hormoner hos andre organismer **273**
- 6.4 Hormonregulering **273**
 - 6.4.1 Den simple regulering 273
 - 6.4.2 Den komplicerede regulering **275**
- 6.5 Hormonernes receptorer 277
- 6.6 Hormoner og sundhed 279
 - 6.6.1 Diabetes type I **279**
 - 6.6.2 Diabetes type II **283**
 - 6.6.3 Fejl i skjoldbruskkirtlens regulering **287**
 - 6.6.4 Fejl i binyrernes regulering 287
 - 6.6.5 Medicinsk hormonbehandling 288
 - 6.6.6 Hormoner og døgnrytme 288
- 6.7 Hormonlignende stoffer 290

6.7.1 Hormonforstyrrende stoffer og dyr 291

6.7.2 Hormonforstyrrende stoffer og mennesker 292

6.7.3 Strategier **295**

Resume 296

På forsiden ses bl.a. østrogen-molekyler, der venligst er udlånt af Temujin Ayamikhan. Se flere molekyler på: www.neurochemic-chaos.tumblr.com.

7.1 Generelt 299
7.2 De hanlige kønsorganer 301
7.2.1 Udviklingen i fosterlivet 301
7.2.2 Opbygning og funktion 302
7.2.3 De hanlige hormoner 304

7.2.3 De hanlige hormoner **304**7.3 De hunlige kønsorganer **306**7.3.1 Udviklingen i fosterlivet **306**7.3.2 Opbygning og funktion **306**7.3.3 De hunlige hormoner **309**7.3.4 Menstruationscyklus **310**

7.3.6 Smerter og uregelmæssig menstruation **314**7.4 Graviditet og fosterudvikling **314**

7.3.5 Hormoner og menstruationscyklus **312**

7.4.1 Befrugtning 3147.4.2 Fosterudvikling 3147.4.3 Graviditet uden for livmoderen 317

7.4.5 Fosterdiagnostik **318**

7.4.4 Mola **317**

7.5 Fødslen og det nyfødte barn **319**

7.5.1 Fødslen **319**

7.5.2 Det nyfødte barn 320

7.5.3 For tidligt fødte børn **322**

7.5.4 Abort **322**

7.6 Fertilitetsproblemer **323**

7.7 Prævention **324**

7.7.1 P-piller **324**

7.7.2 Minipiller **326**

7.7.3 Fortrydelsespiller/dagen-derpå-piller **326**

7.7.4 Spiral **326**

7.7.5 Sæddræbende creme **327**

7.7.6 Pessar **327**

7.7.7 Femidom **327**

7.7.8 Kondom **327**

7.7.9 Sterilisation **328**

7.7.10 Afbrudt samleje **329**

7.8 Seksuelt overførte sygdomme 329

7.8.1 Klamydia og Mycoplasma genitialum 329

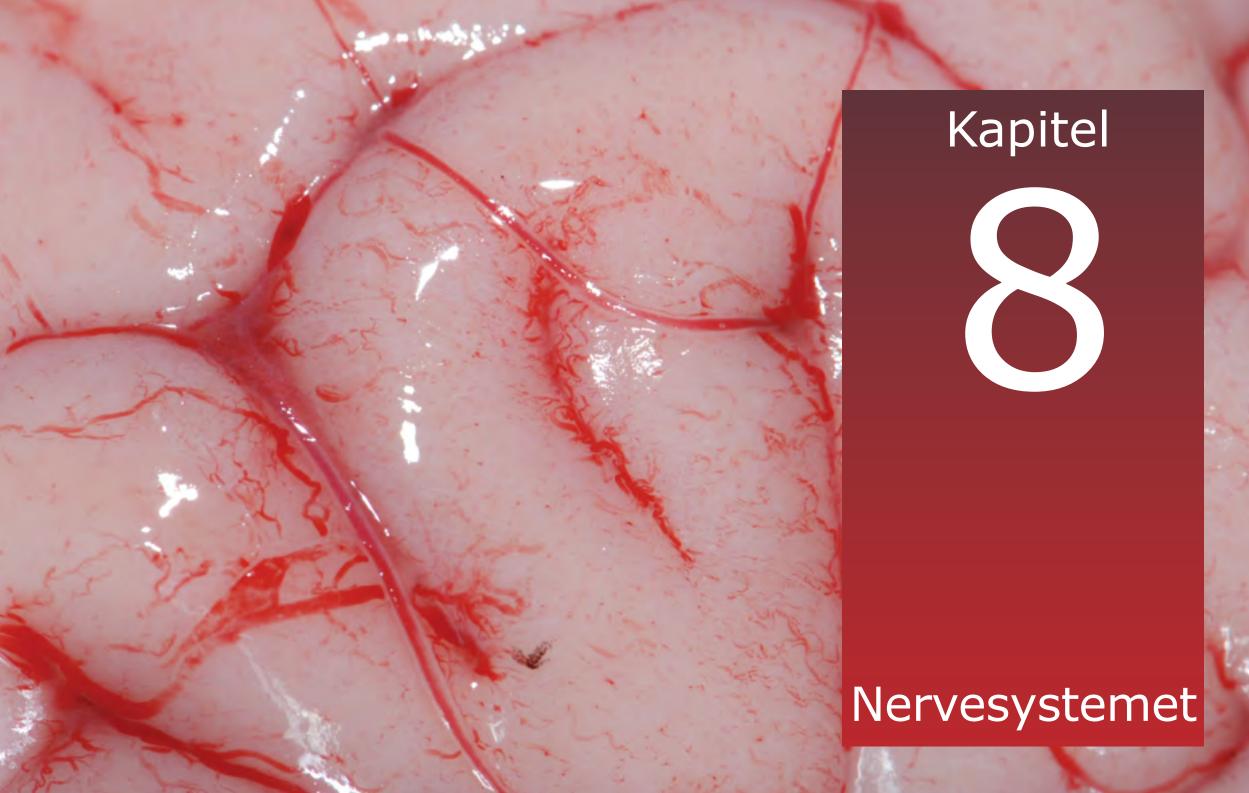
7.8.2 Gonorre **330**

7.8.3 Kønsvorter og HPV 331

7.8.4 Syfillis **331**

7.8.5 Herpes **333**

7.8.6 AIDS **334**

8.1 Generelt 338			
8.2 Nervevæv 340			
8.2.1 Neuroner 340			
8.2.2 Gliaceller 341			
8.3 Nervesignaler 343			
8.3.1 Det hvilende neuron 343			
8.3.2 Det aktive neuron: Aktionspotentialet 344			
8.3.3 Summation 349			
8.3.4 Aktionspotentialets vandring 352 8.6			
8.3.5 Synapsen 354			
8.4 Sanseceller 356			
8.4.1 Følesansen 358			
8.4.2 Lugtesansen 360			
8.4.3 Smagssansen 362			
8.4.4 Høre- og ligevægtssansen 364			
8.4.5 Synssansen 370			
8.5 Hjerne og rygmarven 374			
8.5.1 Hjernestammen 375			

_		
	8.5.2	Storhjernen 376
	8.5.3	Lillehjernen 380
	8.5.4	Rygmarven 381
	8.5.5	Læring 383
	8.5.6	Hukommelse 384
	8.5.7	Intelligens 386
	8.5.8	Bevidsthed 389
	8.5.9	Søvn 390
Κe	emiske	påvirkninger 392
	8.6.1	Alkohol 392
	8.6.2	Hash 393
	8.6.3	Ecstasy 394
	8.6.4	Kokain 395
	8.6.5	Amfetamin og khat 396
	8.6.6	Opioider 396
	8.6.7	Hallucinogener 397
	8.6.8	Fantasy 398
	8.6.9	Benzodiazepiner 398

8.6.10 Motion 399			
8.6.11 Nervegifte 400			
8.7 Sygdomme i nervesystemet 402			
8.7.1 Blodpropper og hjerneblødninger 402			
8.7.2 Meningitis 402			
8.7.3 Parkinsons syge, Alzheimer og demens 403			
8.7.4 Sklerose og Guillan-Barres syndrom 403			
8.7.5 Epilepsi, migræne og andre hovedpiner 404			
8.7.6 Psykiske lidelser 405			
8.7.7 Andre lidelser 407			
Resume 408			

- 9.1 Generelt **411**
- 9.2 Tværstribet muskulatur 411
 - 9.2.1 Opbygning **411**
 - 9.2.2 Muskelkontraktion 415
 - 9.2.3 Muskelfibertypesammensætning 420
 - 9.2.4 Mekaniske forhold 424
 - 9.2.5 Muskler hos mænd og kvinder 430
 - 9.2.6 Bevægelse af kroppen 432
 - 9.2.7 Muskeltræthed 443
 - 9.2.8 Muskelømhed 446
 - 9.2.9 Muskelkramper og sidesting 448
- 9.3 Anden muskulatur 449
 - 9.3.1 Glat muskulatur 449
 - 9.3.2 Hjertemuskulatur **450**

10.1 Generelt **455**

10.2 Den genetiske arv **455**

10.2.1 Kønsforskelle 455

10.2.2 Alder **457**

10.2.3 Muskelfibertype 458

10.2.4 Andet **459**

10.3 Energiproduktion under arbejde 459

10.3.1 Iltdeficit-periode **459**

10.3.2 Steady state **461**

10.3.3 Iltgæld-periode **462**

10.3.4 RQ og fedtforbrænding **463**

10.3.5 Afterburn **467**

10.4 Fra hvile til arbejde 468

10.5 Arbejde i kulde og varme **470**

10.5.1 Varme omgivelser **471**

10.5.2 Kolde omgivelser **475**

10.6 Træningslære **477**

10.6.1 Opvarmning og nedvarmning 480

10.6.2 Konditionstræning (aerob træning) 482

10.6.3 Sprinttræning (anaerob træning) 488

10.6.4 Styrketræning (anaerob træning) 490

10.6.5 Smidighedstræning **495**

10.6.6 Fysiske tests **496**

10.7 Idrætsskader 499

10.7.1 Den akutte behandling 499

10.7.2 Efterbehandling og genoptræning **500**

10.7.3 Skader i knæet **500**

10.7.4 Skader i ankelleddet 504

10.7.5 Fibersprængning og trælår **505**

10.7.6 Lyskenskade **507**

10.7.7 Skinnebensbetændelse 507

10.7.8 Skader i akillessenen **508**

10.7.9 Hypermobilitet **508**

Doping

11.1 Generelt **513**

11.2 Dopinglisten **516**

11.3 Dopingpræparater og metoder **518**

11.3.1 ATP og kreatin **518**

11.3.2 EPO **520**

11.3.3 Bloddoping **524**

11.3.4 Anabolske steroider **525**

11.3.5 Væksthormon **529**

11.3.6 Betablokkere **529**

11.3.7 Amfetamin og efedrin **530**

11.3.8 Vanddrivende stoffer **531**

11.3.9 Sløringsstoffer **533**

11.3.10 Ren ilt **533**

11.3.11 Bikarbonat og fosfat **533**

11.3.12 Andre præparater 534

11.3.13 Mand eller kvinde? **535**

11.3.14 Fysisk manipulation **537**

11.3.15 Placebo **538**

11.3.16 Gendoping **538**

11.4 Dopingtests og straf **540**

11.5 Skal doping frigives? **544**

12.1 Generelt **549**

12.2 Dyrerigets inddeling **549**

12.2.1 Hvirveldyr **550**

12.2.2 Hvirvelløse dyr **551**

12.3 Vekselvarme og ensvarme dyr **551**

12.3.1 Vekselvarme dyr og temperatur **551**

12.3.2 Ensvarme dyr og temperatur **552**

12.3.3 Dvale og vintersøvn **555**

12.4 Hvaler **555**

12.4.1 Åndedrætssystemet **558**

12.4.2 Blodkredsløbet 560

12.4.3 Biosonar og hvalsang **560**

12.4.4 Selve dykket **563**

12.5 Fugle **565**

12.5.1 Blodkredsløbet 566

12.5.2 Åndedrætssystemet **566**

12.5.3 Fordøjelsen m.m. **567**

12.6 Skildpadder **569**

12.6.1 Energibesparelse 570

12.6.2 Skjoldets rolle **571**

12.7 Fisk **572**

12.7.1 Blodkredsløbet **572**

12.7.2 Gæller **573**

12.7.3 Svømmeblæren m.m. **573**

12.8 Insekter **575**

12.8.1 Blodkredsløbet 576

12.8.2 Trakeer **576**